

ਭਾਰਤ ਮੁਹਿਮਦ لਈਸ਼ਨ ਆਈ ਨੂੰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਜਵਨ-ਧਰਿਤ੍ਰ

સીરતે નખવી, અર્થાત્ હિન્મત મુહૂર્મદ ના જીવન-ચરિત્રના અભ્યાસથી નબી કરીમ ના વ્યક્તિત્વનો પરિચય મળે છે, જેમ કે આપનું સામાજિક, રાજકીય અને આર્થિક પાસું, આપ ના સંદેશ અને આમંત્રણાની કાર્ય-શૈલી તેમજ યુદ્ધ અને સુલેહના પ્રસંગો પર આપ ની કાર્ય-રણનીતિ વગેરે જાણવા મળે છે.

સીરતે નબવી દ્વારા મુસલમાનોને સફળતા અને નિષ્ઠળતાના કારણોની જાણકારી મળે છે અને તેના અભ્યાસથી મુસલમાનોનો પોતાની જત પર વિશ્વાસ વધે છે અને તેમને પૂર્ણ વિશ્વાસ થઈ જાય છે કે અલ્લાહની નિકટતા તેમને પ્રાપ્ત છે અને અલ્લાહ જ તેમનો સહાયક અને મદદગાર છે, શરત એ છે કે તેઓ નિખાલસતાથી, હદ્યપૂર્વક અલ્લાહ તૃઆલાની ઈબાદત કરે અને તેની શરીરાત પર અમલ કરનાર હોય. અલ્લાહ તૃઆલાનો ઈરશાદ છે :

يَتَأْمِنُهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنْ تَصْرُوْا اللَّهُ يَصْرُوكُمْ وَيُبَيِّنُ أَفْدَامَكُمْ ۖ

અનુવાદ : “હે ઈમાનવાળા ! જો તમે અલ્લાહની મદદ કરશો, તો તે તમારી મદદ કરશો અને તમારા પગ મજબૂત જમાવી દેશો.” (સૂર: મુહમ્મદ, આ.૭)

٥١ ﴿إِنَّا لَنَصْرٌ رُّسْلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهَدُ﴾ غافر: ٥١

અનુવાદ : “વિશ્વાસ રાખો કે અમે અમારા રસૂલો અને ઈમાન લાવનારાઓની મદદ આ દુનિયાના જીવનમાં પણ ચોક્કસ કરીએ છીએ અને એ દિવસે પણ કરીશું જ્યારે સાક્ષીઓ ઉભા હશે.” (સૂર્ય: ગાંધીર, આ.૫૧)

અનુવાદ : “અત્થાહ અવશ્ય એ લોકોની મદદ કરશે, જેઓ તેની મદદ કરશે. અત્થાહ અત્યંત શક્તિશાળી અને જબરજસ્ત છે.” (સૂર્ય: ૪૭૪, આ.૪૦)

આપ ﷺ નો વંશ :

આપ ﷺ ના વંશનો કમ મુહ્મદ બિન અબ્ડુલ્લાહ બિન અબ્ડુલ મુતલિબ બિન હિશામ બિન અબ્રે મનાક બિન કુસ્સી બિન કિલાબ બિન મર્રહ બિન કઅબ બિન લુવી બિન ગાલિબ બિન ફહર બિન માલિક બિન અન્-નજર બિન કિનાન બિન ખુજેમા બિન મદરકા બિન ઈલ્યાસ બિન મજર બિન નજાર બિન મયદ બિન અદનાન છે. આ આપ ﷺ ની સર્વ-સંમત વંશાવળી છે અને ઈતિહાસકારોની એ વાત પર સંમતિ છે કે અદનાન હજરત ઈસ્માઈલ عليه السلام ના સંતાનોમાંથી હતા.

આપ ﷺ ના નામો :

હજરત જુબૈર બિન મુત્તામ રિવાયત કરે છે કે નબી કરીમ ﷺ એ ફરમાવ્યું :

"إِنَّ لِي أَسْمَاءً ، أَنَا مُحَمَّدٌ ، وَأَنَا أَحْمَدٌ ، وَأَنَا الْمَاحِيُّ الَّذِي يَمْحُو اللَّهُ بِي الْكُفَرَ ، وَأَنَا الْحَاطِرُ الَّذِي يَحْشِرُ النَّاسَ عَلَى قَدْمِي ، وَأَنَا الْعَاقِبُ الَّذِي لَيْسَ بَعْدَهُ أَحَدٌ"

અર્થાત્, હું મુહમ્મદ હું અને હું અહ્મદ પણ હું અને હું 'માહી' પણ હું, અર્થાત્ જેના દ્વારા અલ્લાહ કુઝને નેસ્ત-નાભૂદ કરી નાખશે અને હું 'હાશિર' હું, બધા લોકોને મારા પગ પર એકત્ર કરવામાં આવશે અને હું 'આકિબ' હું, અને 'આકિબ' એ છે જેના પછી કોઈ નબી (પયગંબર) નહીં આવે. (મુતાફિક અલયહિ)

હજરત અબૂ મૂસા અશ્ઉઅરી ﷺ ની રિવાયત છે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ અમારા સામે પોતાના ઘણા નામો વણવેલ છે. આપ ﷺ એ ફરમાવ્યું :

"أَنَا مُحَمَّدٌ ، وَأَحْمَدٌ ، وَالْمَقْفُى ، وَالْحَاطِرُ ، وَنَبِيُّ التَّوْبَةِ ، وَنَبِيُّ الرَّحْمَةِ"

અર્થાત્, હું મુહમ્મદ, અહ્મદ, મુતફિક, હાશિર, નબી અત્-તૌબા અને નબી અરૂ-રહમા હું. (મુસ્લિમ)

આપ ﷺ નો પવિત્ર અને ઉચ્ચ વંશ :

હજરત વાસિલા બિન અસ્કા ની રિવાયત છે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ફરમાવ્યું :

"إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَى مِنْ وَلَدِ إِبْرَاهِيمَ إِسْمَاعِيلَ ، وَاصْطَفَى مِنْ وَلَدِ إِسْمَاعِيلَ بْنَ كَنَانَةَ ، وَاصْطَفَى مِنْ بَنِي كَنَانَةِ قُرَيْشًا ، وَاصْطَفَى مِنْ قُرَيْشَ بْنِي هَاشَمَ ، وَاصْطَفَى مِنْ بَنِي هَاشَمٍ".

અર્થાત્, અલ્લાહ તુઓલાએ હજરત ઈબ્રાહીમ ﷺ ના સંતાનથી હજરત ઈસ્માઈલ ને પસંદ કર્યો, અને હજરત ઈસ્માઈલ ની બનૂ કિનાના, બનૂ કિનાનાથી કુરૈશ, કુરૈશથી બનૂ હાશિમ, અને બનૂ હાશિમથી મને પસંદ કર્યો. (મુસ્લિમ)

જ્યારે રોમન એમ્પાયરના રાજા હિરકલે અબૂ સુફ્િયાનને રસૂલુલ્લાહ ﷺ ના વંશ વિશે પૂછ્યું, તો અબૂ સુફ્િયાને જવાબ આપ્યો : એ તો મોટા ઊંચા વંશવાળા છે. તો હિરકલે કહ્યું : પયગંબર પોતાની કોમમાં ઉચ્ચ વંશના જ મોકલવામાં આવતા રહ્યા છે. (બુખારી)

આપ ﷺ નો જન્મ :

આપ ﷺ નો જન્મ રબી'ઉલ-અવ્વલમાં સોમવારના દિવસે થયો. આપ ﷺ ના જન્મની તારીખ વિશે જુદા-જુદા કથનો છે. કેટલાક ઈતિહાસકારો ૨, કેટલાક ૮, કેટલાક ૧૦ અને કેટલાક ૧૨ રબી'ઉલ-અવ્વલ કહે છે.

ઇઝને કસ્તીર ﷺ કહે છે કે આપ ﷺ નો જન્મ ‘આમુલ-ફીલ’માં થયો અને આ જ મત મશાંકુર ઈસ્લામી ઈતિહાસકાર ઇઝને મન્જર અને ખલીફા બિન ખ્યાત વગેરેનો પણ છે.

મુસ્લિમ ઈતિહાસકારો લખે છે કે જ્યારે આપ ﷺ ના માતા ગર્ભવતી હતા, તો તેમણે કહ્યું : મને ગર્ભનો ભાર લાગ્યો રહ્યો નહોતો, અને જ્યારે આપ ﷺ નો જન્મ થયો, તો આપ ﷺ ની સાથે નૂર (પ્રકાશ) પ્રગટ થયું, જેનાથી પૂર્વ અને પશ્ચિમની વચ્ચે અજવાણું થઈ ગયું.

હજરત અરબાજ બિન સારિએ ની રિવાયત છે કે મેં નબી કરીમ ﷺ ને એમ કહેતા સાંભળ્યા કે :

”إِنِّي عَنْ اللَّهِ فِي أُمِّ الْكِتَابِ لِخَاتَمِ النَّبِيِّينَ، وَإِنَّ آدَمَ لِمُنْجَلٍ فِي طِينِهِ، وَسَأَنْبِئُكُمْ بِتَأْوِيلِ ذَلِكَ، دُعْوَةُ أَبِي إِبْرَاهِيمَ، وَبِشَارَةُ عِيسَى قَوْمَهُ، وَرُؤْيَا أُمِّي التَّيْ رَأَتْ أَنَّهُ خَرَجَ مِنْهَا نُورٌ أَضَاءَتْ لِهِ قُصُورَ الشَّامِ، وَكَذَلِكَ تَرَى أَمْهَاتَ الْمُؤْمِنِينَ صَلَواتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ“.

અર્થાત્, હું એ વખતે પણ અલ્લાહનો બંદો અને ‘ખાતમુન્-નબ્િયીન’ (પયંગંબરોના સમાપ્ત) હતો, જ્યારે હજરત આદમ ﷺ માટીમાં જ લપેટાયેલા હતા અને હું તમને તેનું કારણ બતાવું છું. હું મારા પૂર્વજ હજરત ઈશ્રાહીમ ﷺ ની દુઅા, હજરત ઈસા ﷺ ની ખુશખબર અને મારી માતાનું એ સ્વમ છું, જે તેમણે જોયું હતું કે તેમનાથી એક ‘નૂર’ નીકળ્યું, જેણે શામ (સીરિયા)ના મહેલો જગહળતા કરી દીધા અને તમામ પયંગંબરોની માતાઓ આ જ પ્રમાણે સ્વમ જુએ છે. (મુસ્નાદ અહ્મદ)

જ્યારે આપ ﷺ પોતાની માતાના પેટમાં હતા, ત્યારે જ આપ ﷺ ના પિતાનું અવસાન થઈ ગયું.

આપ ﷺ નું દૂધ પીવું (ધાવણ) :

અબૂ લહેબની દાસી સોનિયા એ આપ ﷺ ને અમુક હિવસો દૂધ પીવડાયું. ત્યારબાદ દાઈ હલીમાએ આપ ﷺ ને દૂધ પીવડાયું. આપ ﷺ બની સઅદ કબીલામાં ચાર વર્ષ રોકાયા. ત્યાં જ આપ ﷺ ની મુખારક છાતીને ચીરવામાં આવી અને ઝમજમના પાણીથી ગંદકીને સાફ કરી દેવામાં આવી. તે પછી દાઈ હલીમાએ આપ ﷺ ને તેમની માતા પાસે મૂકી દીધા.

જ્યારે આપ ﷺ ઇ વર્ષના હતા, તો આપ ﷺ ના માતાનું ‘અબવા’ નામના સ્થળે અવસાન થઈ ગયું. જ્યારે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને મકા જતાં ‘અબવા’ સ્થળેથી પસાર થવાનું થયું, તો આપ ﷺ એ અલ્લાહ ત્રાયાલા પાસે પોતાની માતાની કબરની ઝ્યારત (દર્શન)ની અનુમતિ માંગી. અનુમતિ મળ્યા પછી આપ ﷺ પોતાની માતાની કબરની પાસે પોતે પણ રડયા અને સહાબા કિરામને પણ રડાયા અને ફરમાયું :

«زُورُوا الْقُبُورَ فَإِنَّهَا تَذَكِّرُ كُمُ الْآخِرَةِ»

અર્થાત્, કબરોની ઝ્યારત કરો, કેમ કે તેનાથી મૃત્યુની યાદ તાજ થાય છે. (મુસ્લિમ)

માતાના અવસાન પછી આપ ﷺ ના દાદા અખ્દુલ મુત્તલિબે આપ ﷺ નું જતન અને પોષણ કર્યું. આઠ વર્ષની વયે દાદા પણ આ દુનિયાથી વિદાય થઈ ગયા. તે પછી કાકા અભૂતાલિબે આપ ﷺ ને ઉછેર્ય. તેમણે આપ ﷺ ની ખૂબ કાળજી રાખી અને પયગંબરીની જહેરાત પછી પણ આપ ﷺ નો સંપૂર્ણ સાથ આપ્યો અને દરેક પ્રકારે આપ ﷺ નો સહયોગ કર્યો. કુઝ પર તેમનું મૃત્યુ થયું, પરંતુ તેમણે નબી કરીમ ﷺ નો દરેક રીતે સાથ આપ્યો હતો તેથી અલ્લાહ તુઆલાએ તેમના પર અજાબને હળવો કરી નાખ્યો, જેમ કે સહીહ હદીસોથી સાબિત છે.

હજરત ઈબને અખ્બાસ ﷺ એ કહ્યું કે હે અલ્લાહના રસૂલ ﷺ ! શું આપ ﷺ એ અભૂતાલિબને પણ કંઈક ફાયદો પહોંચાડ્યો, તેઓ આપનો બચાવ કરતા હતા અને આપની મદદ કરતા હતા અને આપના માટે લોકો પર ગુસ્સે થતા હતા, તો આપ ﷺ એ ફરમાવ્યું :

"نعم هو ضَحْضاحٌ مِن نَارٍ، لَوْلَا أَنَا لَكَانَ فِي الدُّرُكِ الْأَسْفَلِ مِن النَّارِ"

અર્થાત્, હા, તેઓ જહેરમના ઉપરના ભાગમાં છે અને જો હું ન હોત, અર્થાત્ તેમના માટે દુઆ ન કરતો, તો તેઓ દોજખના સૌથી નીચેના ભાગમાં હોત, જ્યાં અજાબ ખૂબ જ કઠિન છે. (બુખારી)

અજ્ઞાનતા-કાળની બૂરાઈઓથી આપ ﷺ ની રક્ષા :

અલ્લાહ તુઆલાએ આપ ﷺ ને બાળપણથી જ અજ્ઞાનતા-કાળની પ્રત્યેક બૂરાઈથી પવિત્ર રાખ્યા અને આપ ﷺ ને ઉચ્ચતમ્ નૈતિકતા પર બિરાજમાન કર્યા, એટલા માટે લોકો આપ ﷺ ને 'સાદિક' (સત્ય-નિષ) અને 'અમીન' (પ્રમાણિક, અમાનતદાર) પોકારવા લાગ્યા.

જ્યારે આપ ﷺ ઉપ વર્ષના હતા, તો કુરૈશે કાબાનું નવેસરથી બાંધકામ શરૂ કર્યું અને જ્યારે તેઓ 'હજે-અસ્વદ'ની પાસે પહોંચ્યા, તો તેમના વચ્ચે વિવાદ થઈ ગયો કે કોણ 'હજે-અસ્વદ'ને તેની જગ્યાએ મૂક્શે. આ પ્રસંગે કુરૈશનો પરિવાર કહેવા લાગ્યો કે 'હજે-અસ્વદ'ને તેની જગ્યાએ અમે મૂકીશું. બીજાએ કહ્યું કે અમે મૂકીશું. અમુક લોકોએ સલાહ આપી કે પોતાના દરમ્યાન કોઈને લવાદ નકી કરી લો. તેમણે કહ્યું કે આ જગ્યાએ જે વ્યક્તિ સૌથી પહેલા આવશે, એ જ આપણા દરમ્યાન લવાદ હશે. થોડીક વાર પછી ત્યાં સૌથી પહેલા નબી ﷺ પધાર્યા, પછી લોકો કહેવા લાગ્યા કે તમારા પાસે 'અમીન' આવ્યા. પછી તેમણે આપ ﷺ ની સામે આ વાતનો ઉલ્લેખ કર્યો. નબી કરીમ ﷺ એ 'હજે-અસ્વદ'ને એક કાપડમાં મૂક્યો અને કુરૈશના પરિવારોને બોલાવ્યા. એ લોકોએ તેનો એક-એક ખૂણો પકડ્યો અને નબી કરીમ ﷺ એ મૂળ જગ્યાએ પહોંચીને તેને ઉઠાવ્યો અને પોતાના શુભ હાથોથી તેને સ્થાપિત કરી દીધો. (મુસનદ અહ્મદ)

આપ ﷺ ના લગ્ન :

રૂપ વર્ષની વયે આપ ﷺ એ હજરત ખદીજા ﷺ થી લગ્ન કર્યા. તે વખતે હજરત ખદીજા ﷺ ૪૦ વર્ષના હતા. આપ ﷺ હજરત ખદીજા ﷺ ના ગુલામ ‘મૈસરા’ની સાથે વેપાર માટે ગયા. મૈસરા આપ ﷺ ના ચારિત્ર, સચ્ચાઈ અને પ્રમાણિકતાથી ખૂબ પ્રભાવિત થયો. જ્યારે તે વેપારથી પાછો આવ્યો, તો તેણે હજરત ખદીજા ﷺ ને આપ ﷺ ની અમાનતદારી અને સચ્ચાઈના ધણા પ્રસંગો સંભળાવ્યા, જેનાથી હજરત ખદીજા ﷺ આપ ﷺ થી ખૂબ પ્રભાવિત થયા અને આપ ﷺ ને લગ્નનો સંદેશ મોકલાવ્યો. આ રીતે આપ ﷺ દાંપત્ય સંબંધમાં જોડાઈ ગયા.

હજરત ખદીજા ﷺ નું અવસાન આપ ﷺ ના હિજરતના ત્રણ વર્ષ પહેલા થયું. તેમની હાજરીમાં હુઝૂર અકરમ ﷺ એ કોઈ બીજી સ્ત્રી સાથે લગ્ન ન કર્યા. તે પછી આપ ﷺ એ હજરત સૌદા બિન્તે જમ્માઓ, પછી હજરત આઈશા બિન્તે અભી બક ﷺ થી નિકાહ કર્યા. હજરત આઈશા ﷺ ઉપરાંત આપ ﷺ ના કોઈ પત્ની કુંવારા નહોતા. પછી આપ ﷺ એ હજરત હફ્સા બિન્તે ઉમર બિન ખત્તાબ ﷺ, હજરત જૈનબ બિન્તે ખુજૈમા બિન હારિસ ﷺ, હજરત ઉમ્મે સલમા ﷺ, જૈનબ બિન્તે જહશ ﷺ, હજરત જુવૈરિયા બિન્તે હારિસ ﷺ, હજરત ઉમ્મે હબીબા અને હજરત સફિયા બિન્તે હથ્ય બિન અખબ ﷺ થી નિકાહ કર્યા. સૌથી છેલ્દે આપ ﷺ એ હજરત મૈમૂના બિન્તે હારિસ ﷺ થી નિકાહ કર્યા.

આપ ﷺ ના સંતાનો :

આપ ﷺ ના તમામ સુપુત્રો અને સુપુત્રીઓ હજરત ખદીજા ﷺ થી છે, સિવાય હજરત ઈબ્રાહીમના, જેઓ હજરત મારિયા કિબિયા ﷺ થી છે.

આપ ﷺ ના સુપુત્રો :

૧. અલ-કાસિમ, અને આ જ આપ ﷺ ની કુન્ઝિયત છે.
૨. તાયિબ.
૩. તાહિર.

આ તમામ સુપુત્રો આપ ﷺ ના જીવનમાં જ મૃત્યુ પાસ્યા.

આપ ﷺ ની સુપુત્રીઓ :

૧. જૈનબ બિન્તે : આપ ﷺ ના સૌથી મોટા સુપુત્રી છે, અને તેમના નિકાહ ફોઈના પુત્ર અબૂલ આસ બિન અલ-રબીઅથી થયા.
૨. રુકૈયા બિન્તે : તેમના નિકાહ હજરત ઉસ્માન બિન અફફાન બિન્તે થી થયા.

3. ઉમ્મે કુલસુમ ﷺ : તેમના નિકાછ હજરત રૂકૈયા ﷺ ના અવસાન પછી હજરત ઉસ્માન બિન અફિન થી થયા.
4. ફાતિમા ﷺ : તેમના નિકાછ હજરત અલી ﷺ થી થયા અને તેમનાથી હજરત હસન ﷺ અને હજરત હુસૈન ﷺ જન્મ્યા, જેમના વિશે રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ફરમાવ્યું :

«الْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ سَيِّدَا شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ»

અર્થાત્, હસન અને હુસૈન જમતના નવયુવાનોના સરદાર (વડા) છે.

ઈમામ નવવી શ્લેષ્ણ એ ફરમાવ્યું : ઈતિહાસકારો એ વાત પર સહમત છે કે આપ ﷺ ના ત્રણ સુપુત્રો અને ચાર સુપુત્રીઓ હતી.

આપ ﷺ ની નુભૂવ્યતનો આરંભ :

ચાણીસ વર્ષની વધે આપ ﷺ ને નુભૂવ્યતના પદ પર બિરાજમાન કરવામાં આવ્યા. હજરત આઈશા ﷺ ફરમાવે છે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ પર વહીનો આરંભિક તબક્કો સારા અને સાચા સ્વમોથી શરૂ થયો. આપ ﷺ સ્વપ્રમાં જે કંઈ જોતાં તે સવારના પ્રકાશની જેમ ખરા અને સાચા હોતા. પછી આપ ﷺ કુદરતી રીતે એકાંત-પ્રિય થઈ ગયા અને આપ ﷺ ‘ગારે-હીરા’ (હીરા નામની ગુફા)માં એકાંતવાસી થઈ ગયા, અને કેટલાય દિવસો અને રાત્રિઓ સુધી ત્યાં સતત ઈબાદતો અને અલ્લાહના જિક (સ્મરણ)માં મળ્યા રહેતા. જ્યાં સુધી ઘર આવવાનું મન ન કરતું, ભાથું સાથે લઈ જતા. ભાથું સમામ થઈ જતું, ત્યારે જ આદરણીય પત્ની હજરત ખદીજા ﷺ ની પાસે પથારતા અને કંઈક ભાથું સાથે લઈને ફરી પાછા ત્યાં જઈને એકાંતવાસી થઈ જતા. આ જ રીત ચાલુ રહી, ત્યાં સુધી કે આપ ﷺ પર સત્ય પ્રગટ થઈ ગયું. આપ ﷺ હીરાની ગુફામાં રોકાયેલા હતા કે અચાનક હજરત જિબ્રિલ ﷺ આપ ﷺ ની પાસે આવ્યા અને કહેવા લાગ્યા : હે મુહમ્મદ ! પઢો. આપ ﷺ એ કહ્યું કે હું ભણેલો નથી. આપ ﷺ ફરમાવે છે કે એ ફરિશ્તાએ મને પકડીને એટલા જોરથી ભીસ્યો કે મારી શક્તિએ જવાબ આપી દીધો. પછી મને છોડીને કહ્યું કે પઢો – ! આપ ﷺ એ ફરી એ જ જવાબ આપ્યો કે મને વાંચતા નથી આવડતું. આ ફરિશ્તાએ મને અત્યંત જોરથી ભીસ્યો કે મને ખૂબ તકલીફ થઈ. પછી તેણે કહ્યું કે પઢો – ! આપ ﷺ એ કહ્યું કે હું વાંચવાનું જાણતો નથી. પછી ફરિશ્તાએ ગીજ વખત મને પકડ્યો અને ગીજ વાર ફરીથી મને ભીસ્યો, પછી મને છોડી દીધો અને કહેવા લાગ્યો :

﴿أَفَرَا يَاسِمُ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ١﴾ ﴿خَلَقَ الْإِنْسَنَ مِنْ عَلْقٍ ٢﴾ ﴿أَفَرَا وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ ٣﴾ ﴿الَّذِي عَلِمَ بِالْقَلْمَنِ ٤﴾ ﴿عَلَمَ الْإِنْسَنَ ٥﴾

مَا لَمْ يَعْلَمْ ﴿٦﴾ العَلَقٌ : ١ - ٥

અનુવાદ : “પઢો – ! પોતાના રબના નામની સાથે, જેણે તમને પેદા કર્યા, થીજ ગયેલા લોહીના એક લોચાથી

મનુષ્યનું સર્જન કર્યું. પછો – ! તમારો રબ પરમ્ભ કૃપાળું છે, જેણે કલમ વડે જ્ઞાન શીખવાડ્યું. મનુષ્યને એ જ્ઞાન પ્રદાન કર્યું, જે તે જ્ઞાનતો ન હતો.” (સૂર: અલક, આ. ૧-૫)

પછી, આપ નિઃશ્વાસ આ આયતો હજરત જિબ્રિલ નિઃશ્વાસ થી સાંભળીને એ જ સ્થિતિમાં હીરાની ગુફાથી પાછા આવ્યા. આપનું હૃદય આ વિચિત્ર ઘટનાથી ધ્રુજ રહ્યું હતું. આપ હજરત ખદીજા નિઃશ્વાસ ના ત્યાં પદ્ધાર્યાં અને ફરમાવ્યું કે મને ધાબળો ઓઢાડી દો, મને ધાબળો ઓઢાડી દો. લોકોએ આપ નિઃશ્વાસ ને ધાબળો ઓઢાડી દીધો. જ્યારે આપ નિઃશ્વાસ નો ડર જતો રહ્યો, તો આપ નિઃશ્વાસ એ પોતાની આદરણીય પત્ની હજરત ખદીજા નિઃશ્વાસ ને આ સમગ્ર ઘટના વિગતવાર સંભળાવી અને ફરમાવવા લાગ્યા કે મને મારા જીવનું જોખમ થઈ ગયું છે. આપ નિઃશ્વાસ ની પુનિત પત્નીએ આપને સાંત્વના આપી અને કહ્યું કે આપનો વિચાર સાચો નથી. અલ્લાહના સોગં ! અલ્લાહ આપને કદી નિરાશ નહીં કરે. આપ ઉચ્ચ નીતિમત્તાના સ્વામી છો, આપ નબળા, અશક્ત અને નિઃસહાય લોકોનો બોજ પોતાના માથા પર રાખો છો, ગરીબો માટે આપ કમાવો છો, આતિથ્ય-સત્કારમાં આપ અનુપમ છો અને મુશ્કેલીના સમયે આપ સત્યનો સાથ આપો છો. આવા સુંદર અને ઉમદા ગુણોવાળો માનવી અપમાનિત અને નિરાશાજનક મૃત્યુ નથી પામતો. પછી વધારે સાંત્વના માટે હજરત ખદીજા નિઃશ્વાસ આપને વરકા બિન નૌઝલની પાસે લઈ ગયા, જેઓ તેમના પિતરાઈ ભાઈ હતા અને અજ્ઞાનતા-કાળમાં નસરાની (પ્રિસ્તી) ધર્મ અપનાવી ચૂક્યા હતા અને ઈદ્વાની (હિન્દુ) ભાષાના વિદ્વાન હતા. તેઓ ખૂબ વૃદ્ધ થઈ ગયા હતા, ત્યાં સુધી કે તેમની દાસ્તિ પણ જતી રહી હતી. હજરત ખદીજા નિઃશ્વાસ એ તેમના સામે આપ નિઃશ્વાસ સાથે જે કંઈ બન્યું હતું તેનો અહેવાલ વર્ણન્યો અને કહ્યું કે હે પિતરાઈ ભાઈ ! તમારા ભત્રીજા (મુહમ્મદ નિઃશ્વાસ)ના મોઢ જરા તેમની સ્થિતિ સાંભળી લો. તેઓ બોલ્યા કે ભત્રીજા ! જે કંઈ જોયું છે તેની વિગત સંભળાવો. તેથી આપ નિઃશ્વાસ એ શરૂથી અંત સુધી આખી ઘટના સંભળાવી, જેને સાંભળીને વરકા બિન નૌઝલ અનાયાસ પોકારી ઉઠ્યા કે આ તો એ જ નામૂસ (ફરિશ્તો) છે, જેને અલ્લાહે હજરત મૂસા ﷺ પર વહી (દિવ્ય પ્રકાશના) લઈને મોકલ્યો હતો. કાશ ! હું આપની નુભૂત્વતનો જમાનો શરૂ થતી વખતે યુવાન હોત ! કાશ ! હું ત્યાં સુધી જીવતો રહેતો, જ્યારે તમારી કોમ તમને દેશનિકાલ કરી દેશો ! રસૂલુલ્લાહ નિઃશ્વાસ એ આ સાંભળીને આશર્થથી પૂછ્યું કે શું આ લોકો મને કાઢી મૂકશે ? વરકા બોલ્યો : આ બધું જ સાચું છે, જે વ્યક્તિ પણ તમારી જેમ સત્ય લઈને આવ્યો, લોકો તેના દુશ્મન જ બની ગયા છે. જો મને તમારી નુભૂત્વતનો જમાનો મળી જાય, તો હું તમારી પૂરેપૂરી મદદ કરીશ. પરંતુ વરકાનું થોડાક દિવસ પછી અવસાન થઈ ગયું. (બુખારી)

એક બીજી હઠીસ છે, જેની રિવાયત કરનાર હજરત જાબિર બિન અબ્ડુલ્લાહ અન્સારી નિઃશ્વાસ છે. તેઓ કહે છે કે આપ નિઃશ્વાસ એ વહીના અટકી જવાની સ્થિતિ વર્ણવતા ફરમાવ્યું કે એક દિવસ હું જઈ રહ્યો હતો કે અચાનક આકાશ તરફથી એક અવાજ સાંભળ્યો અને મેં મારો ચહેરો આકાશ તરફ ઉઠાવ્યો, શું જોઉં દું કે એ જ ફરિશ્તો, જે મારા પાસે હીરાની ગુફામાં આવ્યો હતો, તે આકાશ અને જમીનની વચ્ચે એક ખુરશી પર બેસેલો

છે. હું તેનાથી ડરી ગયો અને ઘર આવીને મેં ફરી ધાબળો ઓફવાની ઈચ્છા કરી. તે વખતે અલ્લાહ તુઆલા તરફથી આ આયત અવતરિત થઈ :

يَكَيْنَاهُ الْمُدَّيْرُ ١ قُرْفَانِدُرُ ٢ وَرَبَّكَ فَكَرِّزٌ ٣ وَثِيَابَكَ فَطَهَرٌ ٤ المُدَثَّرُ : ١ - ٤

અનુવાદ : “હે ઓઢી-લપેટીને લેટનારા ! ઉભા થઈ જાઓ અને લોકોને અલ્લાહના અજાબથી ડરાવો અને પોતાના રબની મહાનતાનું વર્ણન કરો અને પોતાના કપડાં પાક-સાફ રાખો.” (સૂર: મુદ્દસિર, આ. ૧-૪)

તે પછી વહી જડપથી એક-પછી-એક આવવા લાગી.

આ આયતમાં અલ્લાહે આપ ને એ આદેશ આપ્યો કે તમે તમારા કબીલાવાળાઓને અલ્લાહનો સંદેશ પહોંચાડો. લોકોને અલ્લાહના સંદેશ તરફ બોલાવો. તે પછી આપ એ સાર્વજનિક રૂપે આમંત્રણ આપવા માટે કમર કસી લીધી. નાના-મોટા, ગુલામ અને આજાદ, પુરુષ અને સ્ત્રી, કાળા અને ગોરા દરેકને આપ એ અલ્લાહનો સંદેશ પહોંચાડ્યો. અમુક લોકોએ આપના આમંત્રણને સ્વીકારી લીધું અને ઈસ્લામમાં દાખલ થઈ ગયા. મકાના કાફિરોએ તેમને ખૂબ તકલીફો આપી. આપ સહિત ઈમાન લાવનારાઓને જાત-જાતની મુશ્કેલીઓ અને પરેશાનીઓનો સામનો કરવો પડ્યો. પરંતુ અલ્લાહ તુઆલાએ આપના કાકા અબૂ તાલિબ દ્વારા આપની ખૂબ રક્ષા કરી, કેમ કે કુરૈશ કબીલામાં અબૂ તાલિબની એક અલગ હેસિયત હતી. તેઓ રુઆબદાર વ્યક્તિત્વના માલિક હતા, સૌજન્યશીલ માણસ હતા, તેમની વાતોને લોકો ખૂબ ધ્યાનથી સાંભળતા હતા અને તેના પર અમલ કરતા હતા. તેમની હ્યાતીમાં કોઈની હિંમત નહોતી કે તેઓ આપ ને કંઈ કહી શકે, કેમ કે તેમને ખબર હતી કે અબૂ તાલિબને મુહમ્મદ થી અત્યંત પ્રેમ છે.

ઈમામ ઈઝે જોગી લખે છે કે રસૂલુલ્લાહ ગ્રાણ વર્ષ સુધી ગુમ રીતે આમંત્રણ આપતા રહ્યા. જ્યારે આ આયત ઉત્તરી - ૧૪ ﴿قَاصِعٌ بِسَاٰتٍ مُّؤْمِنٌ وَأَعْرِضٌ عَنِ الْمُشَرِّكِينَ﴾ (الحج: ૧૪) અનુવાદ : જે વસ્તુનો તમને આદેશ આપવામાં આવી રહ્યો છે તેનું એલાન કરી દો. - સૂર: હિજ, આ. ૮૪) તો આપ એ એલાન કરીને ઈસ્લામ તરફ લોકોને બોલાવવાનું શરૂ કર્યું અને જ્યારે આ આયત અવતરિત થઈ - ૨૧ ﴿وَأَنذِرْ عَشِيرَةَ الْأَقْرَبِينَ﴾ (الشعراء: ૨૧) (અનુવાદ : અને પોતાના નજીકના સગા-સંબંધીઓને ડરાવો. - સૂર: શુઅરા, આ. ૨૧૪) તો આપ ‘સફા’ પર્વત પર ચઢી ગયા અને લોકોને પોકાર્યા કે, ‘યા સબાહા ! સાંભળો, સાવધાન થઈ જાઓ’ તો લોકોએ કહ્યું કે આ કોણ પોકારી રહ્યું છે. તેમણે કહ્યું કે મુહમ્મદ છે. પછી બધા લોકો આપ ની પાસે એકઠા થઈ ગયા, તો આપ એ ફરમાવ્યું : ‘હે ફલાશાના પુત્રો ! હે અબ્દે મનાફના પુત્રો ! હે અબ્દુલ મુત્તલિબના પુત્રો ! તમારો શું વિચાર છે કે હું તમને સમાચાર આપું કે આ પહાડીના નીચે એક ઘોડેસવાર લશ્કર છે, જે તમારા પર હુમલો કરવાવાયું છે, તો શું તમે મારી વાત માની લેશો ? તેમણે કહ્યું કે : અમે કદી આપને જૂદ બોલતા નથી જોયા. આપ એ ફરમાવ્યું : તો પછી હું તમને કઠોર અજાબ (યાતના)થી ડરાવું છું. અબૂ લહબે કહ્યું :

سत्यानाश જाय तारुં, શું તें આટलા માટે અમને ભેગા કર्या હતા ? પછી આપ ﷺ ઉભા થયા, તો સૂરઃ લહબ
 (١) ﴿تَبَّعَ رَبَّاً أُفَيْ لَهَبٍ وَتَبَّ﴾ (المسد: ١) અનુવાદ : તૂટી ગયા અબૂ લહબના હાથ અને નિષ્ફળ થઈ ગયો તે.)
 સંપૂર્ણ અવતરિત થઈ. (બુખારી)

આપ ﷺ નું ધૈર્ય :

આપ ﷺ ની કોમે આપને ઘડી તકલીફો આપી, પરંતુ આપ ﷺ એ સબ્ર (ધૈર્ય)નો પાલવ ન છોડ્યો અને
 જ્યારે મક્કાના કાફિરો તરફથી મુસીબતોના પહાડ તોડવામાં આવવા લાગ્યા, તો આપ ﷺ એ સહાબા
 કિરામને હજ્બા (એભિસિનિયા) તરફ હિજરત કરવાનો આદેશ આપ્યો.

પ્રખ્યાત ઈસ્લામી ઈતિહાસકાર ઈબ્ને ઈસ્હાક લખે છે : “જ્યારે અબૂ તાલિબનું અવસાન થઈ ગયું, તો મક્કાના
 કાફિરોએ આપ ﷺ ને ખૂબ સત્તાવ્યા. અબૂ તાલિબની હયાતીમાં તેમની હિંમત નહોતી થતી. હજરત અબૂ
 હુરૈરા ﷺ કહે છે કે જ્યારે અબૂ તાલિબનું અવસાન થયું, તો કુરૈશ આપ ﷺ પર તૂટી પડ્યા, તો આપ ﷺ
 એ ફરમાવ્યું :

”يَا عُمْ مَا أَسْرَعَ مَا وَجَدَتْ فَقَدَكَ“ (معجم طبراني)

અર્થાત્, આપ (અર્થાત્, અબૂ તાલિબ)ની કમી મને ખૂબ જલ્દી લાગવા માંડી. (મુ'જમ તબરાની)

એક વારનો પ્રસંગ છે. નબી કરીમ ﷺ નમાજ પઢી રહ્યા હતા. ડાબે-જમણે કુરૈશના કેટલાક લોકો હાજર હતા
 અને નબી કરીમ ﷺ ની પાસે ઉંટની એક હોજરી પડેલી હતી. કુરૈશના અમુક લોકો કહેવા લાગ્યા કે આ
 હોજરી તેમની પીઠ પર કોણ નાખશે ? ઉકબા બિન મુખીતે પોતાને આગળ કર્યો અને તેણે એ હોજરી આપના
 ઉપર નાખી દીધી, જેના કારણે નબી કરીમ ﷺ પોતાનું માથું ઊંચકી ન શક્યા. હજરત ફાતિમા ﷺ ને ખબર
 પડી, તો તેઓ જલ્દી આવ્યા અને હોજરીને નબી કરીમ ﷺ ની પીઠ પરથી ઉતારીને ફેંકી દીધી અને આવી
 ઘૃષ્ટા આચરનારને બદ્દુદ્દુઆ આપવા લાગ્યા. નબી કરીમ ﷺ એ નમાજથી નિવૃત્ત થઈને ફરમાવ્યું : હે
 અલ્લાહ ! કુરૈશના આ સરદારોનો નાશ કરી દે. (મુતાફિક અલયહિ)

એક દિવસે નબી કરીમ ﷺ કાબાના આંગણામાં નમાજ પઢી રહ્યા હતા એ જ વખતે ઉકબા બિન મુખીત આવી
 ગયો અને તેણે નબી કરીમ ﷺ નો ખભો પકડ્યો અને આપની મુબારક ગરદનમાં કપું લપેટીને તેને ફેંદો
 કરીને જોર-જોરથી ખેંચવાનું શરૂ કર્યું. હજરત અબૂ બક ﷺ ને ખબર પડી, તો તેઓ તરત જ આવ્યા અને
 ઉકબા બિન મુખીતને ખભાથી પકડીને દૂર હડસેલી દીધો અને ફરમાવ્યું કે શું તમે એવા માણસને મારી નાખવા
 માગો છો, જેનો ગુનો માત્ર એ છે કે તે એમ કહે છે કે મારો રબ અલ્લાહ છે, જ્યારે કે તે તમારા પાસે તમારા
 રબ તરફથી સ્પષ્ટ દલીલો લઈને આવ્યો છે ? (બુખારી)

કોમની સાથે આપ માટું ની લાગણી :

તાઈફનો પ્રસિદ્ધ પ્રસંગ છે, જ્યારે આપ માટું પોતાના પ્રિય કાકા અબૂ તાલિબ અને પોતાની આદરણીય પત્ની હજરત ખદીજા હું ના અવસાન પછી ઈસ્લામના પ્રચારના હેતુથી તાઈફ ગયા. આપ માટું એ ત્યાંના સરદારોને વિશેષરૂપે આમંત્રણ આપ્યું, પરંતુ એ લોકો ઘૃષ્ટતાથી વર્ત્યા અને આપના પાછળ રખડતા ગુડાઓને લગાવી દીધા, જેના કારણે આપને ખૂબ તકલીફોનો સામનો કરવો પડ્યો. તેમણે આપ માટું પર એટલો પથ્થરમારો કર્યો કે આપના મુખારક શરીરથી લોહી વહેવા લાગ્યું. તેથી તાઈફથી પાછા ફરવા માટે આપ વિવશ થઈ ગયા અને પાછા ફરતી વખતે આપ માટું એ ફરમાવ્યું : હું તાઈફથી ખૂબ જ દુઃખ સાથે પાછો આવ્યો, પછી જ્યારે હું ‘કર્ન-અલ-શાલબ’ પહોંચ્યો, ત્યારે હું કંઈક હોશમાં આવ્યો. મેં મારું માણું ઉપર કર્યું, તો શું જોઉં છું કે વાદળનો એક ટુકડાએ મારા પર છાંયડો કરી રાખ્યો છે અને મેં જોયું કે હજરત જિબ્રિલ શલેષણ તેમાં હાજર છે. તેમણે મને પોકારીનું કહ્યું કે અલ્લાહ ત્રાલા આપના વિશે આપની કોમની વાતો સાંભળી ચૂક્યો છે અને જે તેમણે રદ કર્યું તે પણ સાંભળી ચૂક્યો છે. આપની પાસે અલ્લાહ ત્રાલાએ પહાડોના ફરિશ્તાને મોકલ્યો છે. આપ તેના વિશે જે ઈચ્છો એ આદેશ કરો. તે પછી મને પહાડોના ફરિશ્તાએ પોકારીને મને સલામ કર્યો અને કહ્યું કે હે મુહમ્મદ માટું ! પછી એમણે પણ એ જ વાત કહી - આપ જે ઈચ્છો તેનો મને હુકમ કરો. જો આપ ઈચ્છો તો હું બને તરફના પહાડો તેમના પર લાવીને ભેગા કરી દઉં, જેનાથી તેઓ ચૂરે-ચૂરા થઈ જાય. નબી કરીમ માટું એ ફરમાવ્યું : મને તો એ વાતની આશા છે કે અલ્લાહ તેમની પેઢીથી એવા સંતાનો પેદા કરશે, જે એક માત્ર અલ્લાહની ઈબાદત કરશે અને તેના સાથે કોઈને ભાગીદાર નહીં ઠરાવે.

હજજની દરેક ઋતુમાં રસૂલુલ્લાહ માટું લોકોની પાસે તેમના ઠેકાણાઓ પર જતા હતા અને ફરમાવતા હતા કે મને પોતાના ત્યાં કોણ ઠેકાણું આપશે ? કોણ મારી મદદ કરશે કે હું મારા રબનો સંદેશ પહોંચાડી શકું ? અને તેને જન્મત મળી જાય, કેમ કે કુરૈશો મને પોતાના રબનો કલામ (વાણી, કુર્ઝિન) પહોંચાડવાની મનાઈ કરી દીધી છે.

દરેક એ માણસ જે હજજમાં આવતો, ચાહે યમનથી કે મિસર (ઇજિમ)થી કે કોઈ અન્ય જગ્યાએથી, તો કુરૈશના લોકો તેના પાસે પહોંચ્યો જતા અને તેને કહેતા કે કુરૈશના આ નવયુવાનથી બચીને રહેજો, ક્યાંક તે તમને પથબ્રષ્ટ ન કરી નાખે. નબી કરીમ માટું જ્યારે તેમના તંબુઓની પાસેથી પસાર થતા, તો તેઓ આંગળીઓથી તેમના તરફ ઈશારો કરતા. એક હજજમાં રસૂલુલ્લાહ માટું એ ‘ઉકબા’ નામના સ્થળે ‘યસરબ’ (મદીના)ના ૧૬ વ્યક્તિઓ સાથે મુલાકાત કરી અને તેમને ઈસ્લામનું આમંત્રણ આપ્યું. અલ્લાહની તૌફીક (સફ્રેચરણા)થી તમામ લોકોએ ઈસ્લામ કબૂલ કરી લીધો. પછી એ લોકો મદીના પાછા ગયા, તો તેમના ઈસ્લામની બરકતથી તેમના કુટુંબીજનો પણ મુસલમાન બની ગયા, ત્યાં સુધી કે અન્સારનો કોઈ એવો પરિવાર બાકી ન રહ્યો, જેમાં મુસલમાનોનું એક જૂથ ન હોય. આ રીતે ‘ઉકબા’ની પહેલી અને બીજી બેત (પ્રતિજ્ઞા)

ગુમરૂપે થઈ. આ બંને બૈત પછી અલ્લાહ તુઆલાએ મુસલમાનોને મદીના તરફ હિજરત કરવાની અનુમતિ આપી દીધી. તે પછી મુસલમાનો સાર્વજનિક રૂપે મદીના તરફ હિજરત કરી ગયા.

આપ ﷺ ની હિજરત :

આપ ﷺ હિજરત અબૂ બક ﷺ ની સાથે મકાથી નીકળીને ‘ગારે-સૂર’ (સૂર નામની ગુફા) પહોંચ્યા અને ત્યાં ત્રણ દિવસ રોકાશ કર્યું. કુરૈશના સરદારો આપ ﷺ નો પીઠો કરતાં સૂરની ગુફા સુધી પહોંચી ગયા. પરંતુ તેઓ આપ ﷺ અને આપના સાથી હિજરત અબૂ બક ﷺ ને જોઈ ન શક્યા. તે પછી આપ ﷺ એ મદીનાની દિશા પકડી. જ્યારે આપ ﷺ મદીના પહોંચ્યા, તો મદીનાવાસીઓએ આપનું ભવ્ય સ્વાગત કર્યું. ત્યાં જઈને આપ ﷺ એ સૌપ્રથમ મસ્ઝિદ બનાવી.

આપ ﷺ ના ગજવાત (યુદ્ધો) :

ઇઝને અખ્બાસ ﷺ ની રિવાયત છે કે આપ ﷺ જ્યારે મકાથી નીકળી ગયા, તો હિજરત અબૂ બક ﷺ એ કહ્યું : આ લોકોએ પોતાના પયંગંબરને કાઢી મૂક્યો - ઈશા વિલ્લાહિ વ-ઈશા ઈલયહિ રાજિઓન - આ લોકો અવશ્ય બરબાદ થઈ જશે. પછી અલ્લાહ તુઆલાએ આ આયત ઉઠારી ﴿١٩﴾ ﴿١٩﴾ أَوْنَ لِلَّذِينَ يُقْتَلُونَ كَيْفَ هُمْ ظَلِيمُوا

અનુવાદ : આ લોકોને અનુમતિ આપી દેવામાં આવી, જેમના વિરુદ્ધ યુદ્ધ કરવામાં આવી રહ્યું હતું, કેમ કે તેઓ પીડિત હતા. (તિરમિઝી) આ જિહાદની સૌપ્રથમ આયત છે.

આપ ﷺ ના ઉમરા અને હજા :

આપ ﷺ એ સમગ્ર જીવનમાં એક વાર હજા કરી, જેને ‘હજજતુલ વિદાઅ’ના નામથી ઓળખવામાં આવે છે, અને આપ ﷺ એ ચાર વાર ઉમરા કર્યા. તમામ ઉમરા આપ ﷺ એ જીલકઅદના મહિનામાં અદા કર્યા, સિવાય એ ઉમરાના, જે આપ ﷺ એ હજજની સાથે અદા કર્યા. પહેલો ઉમરા હૃદૈબિયાનો ઉમરા છે, જેમાં મુશ્રૂરિકોએ આપને ઉમરા કરવાથી રોકી દીધા હતા. બીજો કઝાનો ઉમરા છે. ત્રીજો જાહાનાનો ઉમરા છે અને ચોથો એ ઉમરા છે, જે આપ ﷺ એ હજજની સાથે અદા કર્યા.

આપ ﷺ નો દેખાવ :

હિજરત અલી ﷺ ની રિવાયત છે કે નબી કરીમ ﷺ ન તો વધારે લાંબા હતા અને ન વધારે ઠીંગણા, મુબારક માથું મોટું અને દાઢી ભરાવદાર હતી, હથેળીઓ અને પગ ભરેલા હતા, મુબારક ચહેરામાં લાલાશ ભગેલી હતી, છાતીથી લઈને નાભિ સુધી વાળની એક લાંબી ધાર હતી, હાડકાઓના સાંધા ખૂબ મજબૂત હતા, ચાલતી વખતે નાના-નાના ડગલા ભરતા હતા, એવું પ્રતીત થતું હતું કે જાણો કોઈ ખીણથી ઉત્તરી રવ્યા હોય, મેં તેમના પહેલા અને તેમના પછી કોઈ વ્યક્તિ નથી જોયો. (મુસ્ના અહમદ)

«كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ بِالظَّوِيلِ وَلَا بِالْقَصِيرِ، ضَخْمُ الرَّأْسِ وَاللَّحْيَةِ، شَنْعُ الْكَفَيْنِ وَالْقَدْمَيْنِ، مُشْرِبٌ وَجْهُهُ حُمْرَةً، طَوِيلُ الْمَسْرُبَةِ، ضَخْمُ الْكَرَادِيسِ، إِذَا مَشَى تَكَفَّاً تَكُفُّوا كَانَمَا يَتْحَطُّ مِنْ صَبَبِ، لَمْ أَرْ قَبْلَهُ وَلَا بَعْدَهُ مِثْلُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ»

આપ ﷺ ની નૈતિકતા અને આચરણ :

આપ ﷺ તમામ લોકોમાં સૌથી વધારે સખી, સુંદર, નમ્ર સ્વભાવના, આતિથ્યશીલ, પવિત્ર તેમજ વિનયી, વિવેકશીલ અને નિરભિમાની હતા. અહ્લાહ તુખ્યાલાએ આપ ﷺ વિશે ફરમાવ્યું :

﴿وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ ﴾ ﴿الْقَلْمَ﴾ ٤

અનુવાદ : “નિઃસંદેહ, આપ નૈતિકતાના ઉચ્ચતમ્ય સ્થાન પર બિરાજમાન છો.” (સૂર: કલમ, આ.૪)

આપ ખૂબ જ મિત સ્વભાવના હતા. લોકોને ભેટ-સોગાદ આપતા અને સ્વયં પણ ભેટ-સોગાદ લેતા. આપ સંદકો કબૂલ નહોતા કરતા અને ન તો સંદકનું ખાતા. પોતાની જાત માટે આપ ક્યારેય પણ કોધ ન કરતા, બલ્કે માત્ર અહ્લાહ માટે ગુર્સો કરતા. જે પણ સામે આવતું તે ખાઈ લેતા, ખાવામાં ક્યારેય સંકોચ ન કરતા, ટેકો લઈને કદી ન ખાતા, બલ્કે ઊકું બેસીને ખાતા. કેટલાય મહિનાઓ વીતી જતા, પણ આપના ઘરમાં ચૂલો ન સળગતો. ગરીબો અને જરૂરતમંદોનું ખૂબ ધ્યાન રાખતા, તેમને પોતાના પાસે બેસાડતા અને તેમની મદદ કરતા. બીમારોની દેખભાગ કરતા અને જનાઝાઓમાં સામેલ થતા.

આપ હસ્સી-મજાક પણ કરતા અને હંમેશા સાચી વાત કહેતા. મલકતા, પણ ખડખડાટ કદી ન હસતા. આપ ﷺ પોતાના ઘરના કામકાજ સ્વયં કરતા. આપ ﷺ એ ફરમાવ્યું :

«خَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لِأَهْلِهِ، وَأَنَا خَيْرُكُمْ لِأَهْلِي»

અર્થાત્, તમારામાંથી શ્રેષ્ઠ એ છે, જે પોતાના ઘરવાળાઓ માટે શ્રેષ્ઠ હોય અને હું તમારા બધાની સરખામજીમાં મારા ઘરવાળાઓ માટે શ્રેષ્ઠ હું. (તિરભિજી)

હજરત અનસ ﷺ કહે છે :

«خَدَمْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَشْرَ سِنِينَ، وَاللَّهُمَّ مَا قَالَ لِي: أَفَأَقَطُّ، وَلَا قَالَ لِي لِشَيْءٍ: لِمَ فَعَلْتَ كَذَّا؟ وَهَلْ لَا فَعَلْتَ كَذَّا؟»

અર્થાત્, મેં દસ વર્ષ નબી કરીમ ﷺ ની સેવા કરી, એ જરૂરી નથી કે મારું દરેક કામ નબી ﷺ ને પસંદ હોય, પરંતુ નબી કરીમ ﷺ એ મને ક્યારેય એમ નથી કદ્યું કે તમે આ કામ કેમ કર્યું? અથવા પેલું કામ તમે કેમ ન કર્યું? (મુસ્લિમ)

નબી ﷺ ના અસંખ્ય મો'જિગાત (ચમતકારો) છે, જેમ કે આપ ﷺ ના આદેશથી ચંદ્રના બે ટુકડા થઈ ગયા, આપ ﷺ માટે ખજૂરનું થડ રડી પડ્યું અને વહી દ્વારા આપ ﷺ ને ગૈબ (અદશ્ય, પરોક્ષ)ની ઘણી વાતો બતાવવામાં આવી.

આપ ﷺ ની ફળીલત :

હિન્દુ જાબિર બિન અધુલ્લાહ ની રિવાયત છે કે નબી કરીમ ﷺ એ ફરમાવ્યું :

«أُعْطِيَتْ خَمْسًا لَمْ يُعْطَهُنَّ أَحَدٌ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ قَبْلِي: نُصِرْتُ بِالرُّغْبِ مَسِيرَةَ شَهْرٍ، وَجُعِلْتُ لِي الْأَرْضُ مَسْجِدًا وَطَهُورًا، فَأَيْمَارَجُلٌ مِنْ أَمْتَيِ اَدْرَكْتُهُ الصَّلَاةُ فَلَيْصَلَّ، وَأَحْلَتُ لِي الْغَنَامُ، وَلَمْ تُحَلْ لَأَحَدٍ قَبْلِي، وَأُعْطِيَتِ الشَّفَاعَةُ، وَكَانَ النَّبِيُّ يُبَعِثُ إِلَى قَوْمِهِ خَاصَّةً وَبُعِثَتْ إِلَى النَّاسِ عَامَةً»

અર્થાત્, મને પાંચ વસ્તુઓ એવી આપવામાં આવી છે, જે મારાથી પહેલા કોઈને આપવામાં આવી ન હતી. એક મહિનાની મુસાફરી જેટલા ઓછા અંતરથી ધાક દ્વારા મારી મદદ કરવામાં આવી, અને સમગ્ર ધરતી મારા માટે સિજદાગાહ અને પવિત્રતાના લાયક બનાવી દેવામાં આવી, બસ મારી ઉમ્મતનો કોઈપણ વક્તિ નમાજનો સમય જ્યાં પણ થઈ જાય તેણે ત્યાં નમાજ અદા કરી લેવી જોઈએ, અને મારા માટે માલે-ગનીમત (યુદ્ધ-પશ્વાત્ પ્રાપ્ત થતો માલ-સામાન) હલાલ (વૈધ) કરી દેવામાં આવ્યો છે, મારાથી પહેલા આ હલાલ ન હતો, અને મને ‘શફાઅત’ (અલ્લાહ સમક્ષ ભલામણ કરવાની અનુમતિ) પ્રદાન કરવામાં આવી, અને તમામ પયગંબરો પોત-પોતાની કોમ તરફ મોકલવામાં આવ્યા હતા, પરંતુ મને તમામ મનુષ્યો તરફ નબી (પયગંબર, ઈશ્ટાદૂત) બનાવીને મોકલવામાં આવ્યો છે. (મુતાફિક અલયહિ)

નબી કરીમ ﷺ એ ફરમાવ્યું :

«أَنَا أَوَّلُ النَّاسِ يَشْفَعُ فِي الْجَنَّةِ وَأَنَا أَكْثَرُ الْأَنْبِيَاءِ تَبَعًا وَأَنَا أَوَّلُ مَنْ يَقْرَبُ بَابَ الْجَنَّةِ»

અર્થાત્, હું સૌથી પહેલા જન્મતમાં ‘શફાઅત’ કરીશ અને કયામતના દિવસે બધા પયગંબરોશી વધારે મારા અનુયાયીઓની સંખ્યા હશે અને હું સૌથી પહેલો જન્મતનો દરવાજો ખખડાવીશ (અર્થાત્ ખોલાવીશ). (મુસ્લિમ)

આપ ﷺ એ એ પણ ફરમાવ્યું :

«أَنَا سَيِّدُ وَلَدِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَأَوَّلُ مَنْ يَتَشَقَّ عَنْهُ الْعَبْرُ، وَأَوَّلُ شَافِعٍ، وَأَوَّلُ مُشْفِعٍ»

અર્થાત્, હું કયામતના દિવસે આદમની સંતાનનો સરદાર (વડો) હોઈશ અને સૌથી પહેલા હું જ કબરમાંથી નીકળીશ, સૌથી પહેલા હું ‘શફાઅત’ કરીશ અને સૌથી પહેલા મારી ‘શફાઅત’ કબૂલ થશે. (મુસ્લિમ)

આપ ﷺ ની ઈબાદત અને આજ્ઞવિકાઃ

હજરત આઈશા ﷺ ફરમાવે છે :

أَنَّ نَبِيًّا اللَّهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُومُ مِنَ الظَّلَّ حَتَّى تَتَفَطَّرَ قَدَمَاهُ، فَقَالَتْ عَائِشَةُ: لَمْ تَصْنَعْ هَذَا يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَقَدْ غَفَرَ اللَّهُ لَكَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأْخَرَ؟ قَالَ: «أَفَلَا أَحِبُّ أَنْ أَكُونَ عَبْدًا شَكُورًا»

અર્થાત્, નબી ﷺ એટલો લાંબો કિયામ (નમાਜમાં ઉભા રહેવું) ફરમાવતા હતા કે મુખારક પગ સૂજ જતા હતા. એક વાર મેં અરજ કરી કે હે રસૂલુલ્લાહ ! આપ આટલી મહેનત શા માટે કરો છો, જ્યારે કે આપના આગળના અને પાછળના ગુનાઓ માફ કરી દેવામાં આવ્યા છે, તો નબી ﷺ એ ફરમાવ્યું : હે આઈશા ! શું હું શુકુગુજર (કૃતક્ષ) બંદો ન બનું. (બુખારી)

હજરત આઈશા ﷺ ની રિવાયત છે કે નબી કરીમ ﷺ નું બિસ્તર, જેના પર આપ ઉંઘતા હતા, ચામડાનું હતું અને તેમાં ખજૂરની છાલ ભરેલી હતી.

હજરત આઈશા ﷺ ફરમાવે છે :

«مَا شَيَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلَاثَةً أَيَّامٍ تِبَاعًا مِنْ خُبْزٍ بُرًّ، حَتَّى مَضَى لِسَبِيلِهِ»

અર્થાત્, રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ક્યારેય પણ સતત ગ્રા દિવસ સુધી ઘઉંની રોટી નથી ખાધી, ત્યાં સુધી કે આપ આ નાશવંત દુનિયાથી વિદાય થઈ ગયા. (મુસ્લિમ)

બીજી હદીસમાં હજરત આઈશા ﷺ ફરમાવે છે :

«إِنْ كُنَّا آلَ مُحَمَّدٍ نَمْكُثُ شَهْرًا مَا نَسْتَوْقُدُ إِنَّهُ إِلَّا الْمَاءُ وَالْتَّمَرُ»

અર્થાત્, અમારા ત્યાં મહિનાઓ સુધી ચૂલ્હો સળગતો ન હતો, બલ્કે માત્ર ખજૂર અને પાણી પર ગુજરાંથો થતો હતો. (તિરમિઝી)

હજરત ઉમર બિન ખતાબ ﷺ એ ફરમાવ્યું :

«لَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَظْلِمُ الْيَوْمَ يُلْتَوِي، مَا يَجِدُ دَقَالًا يَمْلأُ بِهِ بَطْنَهُ»

અર્થાત્, મેં રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને જોયા કે આપ આખો દિવસ ભૂખના કારણે બેચેન રહેતા હતા, ક્યારેક આપ ﷺ ને ખરાબ ખજૂર પણ નહોતી મળતી કે જેનાથી પોતાનું પેટ ભરી શકે. (મુસ્લિમ)

અલ્લાહ તુઆલાનો લાખ-લાખ શુક (આભાર) છે કે જેણે આપણને ઉમ્મતે મુહમ્મદ (સાલ્લૂહુપુર્બે)માં પેઢા કર્યા. તેનાથી દુઓ છે કે તે આપણને આજ્ઞાપાલન અને અનુસરણની સફ્રેરણા આપે અને કુર્ચાન અને સુનત પર આપણને મૃત્યુ આપે.

મુખ્ય ઘટનાઓ :

- **ઈસરા અને મેઝૂરાજ :** હિજરતના ગણ વર્ષ પહેલા ‘ઈસરા અને મેઝૂરાજ’નો પ્રસંગ બન્યો અને તેમાં પાંચ વખતની નમાજો ફર્જ (અનિવાર્ય) થઈ.
- **હિજરતનું પહેલું વર્ષ :** હિજરત - મસ્તિષ્ઠનું નિર્માણ - ઈસ્લામી રાજ્યની સ્થાપના તરફ પ્રગતિ - ઝકાતની અનિવાર્યતા.
- **બીજું વર્ષ :** બક્રનું યુદ્ધ, જેમાં અલ્લાહ તુઆલાએ મુસલમાનોને સંમાન પ્રદાન કર્યું અને કાફિરોને અપમાનિત અને હતાશ કર્યા.
- **ત્રીજું વર્ષ :** ઉહ્દનું યુદ્ધ, નબી કરીમ (પ્રેરણ) ના આદેશના ઉલ્લંઘનના કારણે મુસલમાનોની પીછેછઠ.
- **ચોથું વર્ષ :** બની નજીરનું યુદ્ધ, આમાં નબી કરીમ (પ્રેરણ) એ આ યદ્વારી કબીલાના લોકોને મદ્દીનાથી દેશનિકાલ કર્યા, કેમ કે તેમણે સંધિનું ઉલ્લંઘન કર્યું હતું.
- **પાંચમું વર્ષ :** બની મુસ્તલિકનું યુદ્ધ - અહ્રાબનું યુદ્ધ - બની કુરૈઝાનું યુદ્ધ.
- **છંકું વર્ષ :** સુલેહ-હુદેબિયા અને એ જ વર્ષ શરાબ સંપૂર્ણપણે હરામ કરી દેવામાં આવી.
- **સાતમું વર્ષ :** ઐબરનું યુદ્ધ - આ જ વર્ષ રસૂલુલ્લાહ (પ્રેરણ) મક્કામાં દાખલ થયા અને આપ (પ્રેરણ) એ ઉમરા અદા કર્યો અને આ જ વર્ષે નબી કરીમ (પ્રેરણ) એ હજરત સફ્રિયા બિન્ને હય્ હુક્મ (થી) નિકાલ કર્યા.
- **આઠમું વર્ષ :** મુસલમાનો અને રોમનો વચ્ચે મૌતાનું યુદ્ધ - મક્કાવિજય - હુનૈનનું યુદ્ધ.
- **નવમું વર્ષ :** તબૂકનું યુદ્ધ અને આ નબી કરીમ (પ્રેરણ) નો છેલ્લું યુદ્ધ હતું. આ જ વર્ષે અસંખ્ય પ્રતિનિધિ-મંડળો આપ (પ્રેરણ) ની પાસે આવ્યા અને લોકો ઈસ્લામમાં ટોળે-ટોળે દાખલ થયા.
- **દસમું વર્ષ :** હજજતુલ-વિદાય, જેમાં રસૂલુલ્લાહ (પ્રેરણ) એ એક લાખથી વધારે સહાબા કિરામની સાથે હજજ કરી.
- **અણિયારમું વર્ષ :** હડ વર્ષની વયે રબીઉલ-અવ્વલના મહિનામાં હુગૂર અકરમ (પ્રેરણ) નું અવસાન થયું.

